



könyv
könyvtár
könyvtáros

2000
szeptember

KIJÜNTEJÉSEK

Nemzeti ünnepünk, augusztus 20-a alkalmából – *Mádl Ferenc* köz-
társasági elnök megbízásából – *Rockenbauer Zoltán* kultuszminiszter
különböző díjakat adott át szakmánk kiváló képviselőinek.

A közgyűjteményi szakterületen magas színvonalon végzett elméleti
és gyakorlati tevékenységéért

SZÉCHÉNYI FERENC-díjat kapott

Papp István,

a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ny. főigazgató-helyettese.

A könyvtári területen végzett kiemelkedő teljesítményéért

SZINNYEI JÓZSEF-díjat kapott *dr. Deé Nagy Anikó,*

a marosvásárhelyi Teleki–Bolyai Könyvtár ny. osztályvezetője;

Kastaly Beatrix, az OSZK osztályvezetője; *Kiss László,* a Pest

Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese; *Lévay Botondné dr.,*

a Debreceni Egyetemi és Nemzeti Könyvtár főigazgatója;

Nagy Éva, a Vas Megyei Könyvtár igazgatóhelyettese;

Zalainé dr. Kovács Éva, a Szent István Egyetem Kertészeti,
Élelmiszer-tudományi és Tájépítészeti Központi Könyvtárának
és Levéltárának igazgatója.

Az iskolán kívüli művelődésben, elméleti tevékenységük során

és az új módszerek kidolgozásában, azok alkalmazásában

és terjesztésében elért kiemelkedő eredményeikért

NÉPMŰVELÉSÉRT díjat kaptak *Horváth Ferencné,* a Keszthelyi

Városi Könyvtár gyermekkönyvtárának vezetője; *Kelemen Tamás,*

a Kelenföldi Könyvtár vezetője és *Venyigéné Makrányi Margit,*

a Tiszaújvárosi Városi Könyvtár igazgatója.

A kitüntetetteknek melegen, szívből gratulálunk!

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

9. évfolyam 9. szám

2000. szeptember

Tartalom

Könyvtárpolitika

Az MKE XXXII. Vándorgyűlése	3
Latorcai János: Köszöntő	7
Monok István: A hagyomány megőrzésének egy lehetősége: a bibliothecarius doctus	9
Fodor Péter: Mennyivel tud többet és mást a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár mint...?	16
Praznovszky Mihály: A „pompakönyvtárak” és az olvasói szokások a 19. század közepén.....	26
Közös múlt – közös jövő. A külföldön élő magyar könyvtárosok V. szakmai találkozója.....	35
Kiss Jenő: Magyar könyvtárak és könyvtárosok kisebbségi létben az új évezred elején	37

Konferenciák

A helyismereti könyvtárosok VII. országos tanácskozása.....	40
Komlósi József: Helyismereti munka Fejér megye közkönyvtáraiban	42
Takács Miklós: Pável Ágoston könyvtári öröksége.....	48
Katsányi Sándor: A Budapestensia kialakulása	53

From the contents

The 32nd Annual Conference of the Association of Hungarian Librarians (general report and papers by János Latorcai, István Monok, Péter Fodor and Mihály Praznovszky) (3);

Fifth meeting of Hungarian librarians living abroad (general report and paper by Jenő Kiss) (35);

Seventh national conference of local studies librarians (general report and papers by József Komlósi, Miklós Takács and Sándor Katsányi) (40)

Cikkeink szerzői

Fodor Péter, a FSZEK főigazgatója; *Katsányi Sándor*, a FSZEK ny. főosztályvezetője; *Kiss Jenő*, a Kovászna Megyei Könyvtár igazgatója; *Komlósi József*, a Székesfehérvári Megyei Könyvtár igazgatója; *Latorcai János*, országgyűlési képviselő; *Monok István*, az OSZK főigazgatója; *Praznovszky Mihály*, a PIM főigazgatója; *Takács Miklós*, a Szombathelyi Megyei Könyvtár ny. igazgatója

Szerkesztőbizottság:

Biczák Péter (elnök)

**Borostyániné Rákóczi Mária, Kenyéri Kornélia,
Poprády Géza, dr. Tóth Elek**

Szerkesztik:

Győri Erzsébet, Sz. Nagy Lajos, Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: Budapest, I. Budavári Palota F épület – Telefon: 224-3791

Közreadja: az Informatikai és Könyvtári Szövetség, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, az Országos Széchényi Könyvtár

Felelős kiadó: **Monok István**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Technikai szerkesztő: **Korpás István**

Nyomta az ETO-Print Nyomdaipari Kft., Budapest

Felelős vezető: **Balogh Mihály**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív.

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 3000 forint. Egy szám ára 250 forint

HU-ISSN 1216-6804



Az MKE XXXII. Vándorgyűlése

A millennium évében, a millenniumhoz méltó módon, a lehető legméltóbb helyszínen, Esztergomban tartotta meg az MKE immáron XXXII. Vándorgyűlését. Természetesen a Vándorgyűlés témája is a millennium jegyében határozott meg. A cím így hangzott: *Nemzeti hagyományaink és a korszerű szolgáltató könyvtár*. Talán nem is kívánna semminemű kommentárt ez a témakijelölés, annyira találónak érezzük azonban, hogy semmiképp sem tudjuk visszafogni hermeneutikus lelkünket. A „nemzeti hagyományok” nemcsak alludál Kölcseyre (az egyik legkiválóbb magyar esszére), egyenesen tőle származik, ami – a Himnusz költőjéről van szó – valami egészet, valami valóban holisztikusat foglal inherensen magába. De tőle függetlenül is, mi másról eshetne szó a millennium, a magyar államiság ezer esztendő jubileuma alkalmából, mint a Nagy Tradícióról, a nemzeti hagyományokról, a nemzeti lét tán legfontosabb, legértékesebb alapzatáról, szubsztrátumáról, arról a gerincről, amellyel joggal büszkélkedhetünk, még akkor is, sőt attól teljesen függetlenül, hogy sikertörténetnek tekintjük-e ezt az ezer évet, avagy – Kölcseyvel együtt – inkább a balsors tépéseinek nyomait véljük felfedezni a múltban. (A gerinc szót nem véletlenül használtuk, a könyvtárosok jól tudják, ki írt tragikus felhangú esszét nemzetéről, amelynek nem volt gerince.) És e hagyománnyal nem szemben áll, hanem épp azt szolgálja a cím második részében kiemelt „korszerű szolgáltató könyvtár”. És itt a korszerűnek is, a szolgáltatónak is súlyos, sokatmondó szerepe, helye, jelentése van. Amint azt a mai magyar könyvtárügy irányítóinak egyike, *dr. Skaliczki Judit* oly gyakran hangsúlyozta (ld. pl. a 3K idei júniusi számát!), a korszerű könyvtár mindent magába foglal, amit magába foglalhat: a klasszikus könyvtári funkciókat is teljesíti, a modern (sőt posztmodern) információs bázis, az elektronikus–digitalizált (stb.) „falak nélküli könyvtár” gyönyörűségét is nyújtja. És ez a könyvtár, mindenekelőtt, szolgáltató. Szolgáltató könyvtár, ahol a jelző csaknem olyan fontos, mint a jelzett szó. Azt hisszük, vándorgyűlés még nem kapott teltebb jelentésű, adekvátabb címet, mint az idejé, és – még egyszer utalnánk rá – ez a cím teljes harmóniában volt az évvel is, a helyszínnel is, szervesen beépült az egész országot foglalkoztató témákba.

A Vándorgyűlés felépítése tantételszerűen világos és logikus volt. A résztvevők először a plenáris ülésen találkozhattak, itt köszöntötte őket (a nagy melegben is, a nyári szabadságolás idején is hatalmas tömegben összegyűlteteket!) az MKE elnöke, *Ambrus Zoltán*, aki üdvözölte a kollégákat és a Vándorgyűlést megtisztelő nagyságokat is: *dr. Latorcai Jánost*, Esztergom város országgyűlési képviselőjét, a parlament Gazdasági Bizottságának elnökét, *dr. Beer Miklóst*, az Esztergom–Budapesti Érsekség püspökét, általános helynököt, *Kócziánné Szentpéteri Erzsébetet*, a NKÖM főosztályvezetőjét, *dr. Bitskey István* tanszékvezető egyetemi professzort (Debrecen), *dr. Monok Istvánt*, az OSZK főigazgatóját, *dr. Horváth Istvánt*, a megyei múzeumigazgatót, valamint a NKÖM vezető tisztségviselőit, az Oktatási Minisztérium főtanácsosát, *dr. Téglási Ágnes*t és a határon túli magyar könyvtárosokat

(akik közül többen immár az MKE teljes jogú tagjai). Szárnyas szép szavakkal szólott Ambrus Zoltán arról is, miért Esztergomban tartja az MKE ezt a Vándorgyűlést, arról is, miről fog szó esni a plenáris ülésen, miről a másnapi szekcióülések sokaságán. Ebben a városban fogunk igazán emlékezni tudni államiságunk ezer évére és a kereszténység ezer és kétezer éves évfordulójára – mondotta az MKE elnöke, majd hozzátette: ebben a városban erősödhet meg igazán nemzeti tudatunk, itt kaphatunk igazán jó fogódzókat saját munkánkhoz. És azért választottuk témaként a nemzeti hagyományokat és a könyvtárat, mert joggal úgy gondoljuk, hogy a könyvtár és a könyvtárosság a nemzeti kultúra és a nemzeti hagyomány ügyének a letéteményese. Ezt a munkát persze más módszerekkel, más eszközökkel és más minőségben kell végeznünk az eljövendő huszonegyedik században. Divatos szóval egyfajta paradigmaváltás megy végbe a könyvtáriügyben, hiszen ott teremtnének meg azok a feltételek, amikor a közkinccs valóban a köz kincse lesz, amikor a gyűjtemények intellektuális és érzelmi üzenetét valóságosan is eljuttathatjuk mindenkinek. A genius locira is tekintettel Vitéz János példáját is említette Ambrus Zoltán. Hegedűs Géza versét recitálta a nagy püspökről és humanistáról, aki – este a mécsvilágnál olvasva – „a középkorból az újkorba lépett”. (Vagyis paradigmát váltott ő is, tenéknk hozzá, tán feleslegesen is magyarázva a költő és az MKE elnök szavait.)

Ambrus Zoltán köszöntő és vándorgyűlés-megnyitó szavai után dr. Latorcai János szólott a hallgatósághoz. Az ő – nagy tapssal fogadott – szavait teljes terjedelmében közölheti a 3K jelen száma.

Dr. Beer Miklós püspök Paskai László bíboros nevében is köszöntötte a Vándorgyűlést és résztvevőit. Majd, bibliai példával élve, szólott arról a feladatról, amely minden nemzedékre vonatkozik, és amelynek értelmében az örökséget mindenkor meg kell őrizni és továbbadni az újabb és újabb nemzedékeknek. A könyvtárosok éppen ezt teszik, hivatásukból következően. Őrzik azokat a kincseket, amelyeket a könyvek hordoznak, ezt tették immáron ezer éven keresztül. Őrzik, és féltő gondadal adják tovább a kincset. Ha a történelem viharai romboltak, a könyvtárosok mindig újraépítették a bibliotékákat, és továbbadták azt a szellemet is, amely utódaikat is hivatásuk gyakorlására képesíti. Mert erről van szó, mondotta a püspök: annak a hivatásnak való megfelelésről, annak végrehajtásáról, amit egy egész nemzet bízott a könyvtárosokra. A könyvtárosi hivatás, a könyvtárosi megszálloottság (ezt a szót használta dr. Beer Miklós) jegyében kívánt a püspök jó munkát a Vándorgyűlésnek.

Szólott a plenáris ülés hallgatóihoz a NKÖM főosztályvezetője is, az Esztergomi Városi Könyvtár igazgatónöje, a Vándorgyűlés házigazdája is. Ezt követően került sor dr. Bitskey István professzor nagyelőadására. Ez a mintegy ötven perces értekezés a *Szellemi műhelyek a kora újkori Magyarországon* címet viselte és vele kapcsolatban a Vándorgyűlés résztvevőinek véleménye meglehetősen megoszlott. A témában járatosabbak sok szakmai–tudományos finomságot vettek észre benne, mások úgy vélték, a tudós filológus élőszóban előadott traktátusa kevésbé volt élvezhető a végül is szakember közönség számára. Ha e sorok írójának értesülései jók, az MKE elnöksége utóbb el is gondolkozott azon, vajon a jövőben szükség van-e a plenáris üléseken ennyire akadémikus előadásokra, avagy a szakmához közelebb témák felvetése lenne adekvátabb. Az bizonyos, hogy dr. Monok István előadása már osztatlan sikert aratott, hisz – minden tudományossága–szakszerűsége mellett (és persze korántsem ellenére) a jelenlévők vitális problémáit vette göröcső alá, mindannyiunkat mélyen érintő kérdéseket fejtegetett a tőle immáron

megszokott lendületes és fölöttébb eredeti módon (Dr. Monok István előadását, *A hagyomány megőrzésének egy lehetősége: bibliothecarius doctus*, a 3K jelen száma teljes terjedelmében közli.)

Hatalmas tapsot kapott dr. Horváth István esztergomi múzeumigazgató előadása is. A kitűnő muzeológus *Esztergom szerepe a magyar történelemben* címmel egyszerre adott intenzíven életes képet a város múltjáról is, a benne látható emlékek és emlékművek mai állapotáról is, de sikerült megérezkítenie azt a komplexumot is, amelyet egy szinte hihetetlenül gazdag múlttal rendelkező, de ma is nagy szerepet vivő város jelent, múlt és jelen, jelen és jövő dialektikáját.

A plenáris ülésen került sor – immár hagyományosan – a Fitz József-díjak és az MKE-emlékérmek átadására is. A könyvtárosok szavazatai alapján Fitz-díjat kapott Romsics Ignác: Magyarország története a XX. században (Osiris Kiadó), a Kortárs magyar művészeti lexikon (Enciklopédia Kiadó), a Magyar Kódex (Kossuth Kiadó), a Magyarország védett növényei (Mezőgazda Kiadó), valamint Gerle János és Lugosi Lugó László könyve, a *A szecesszió Budapesten* (Magyar Könyvklub).

Igen kedves és megható epizódja volt a plenáris ülésnek, amikor Ambrus Zoltán az elnöki székben elődjét, a hetven éves Vajda Eriket köszöntötte nemrég volt születésnapja alkalmából a jelenlévők hangos ovációja–tapsa közepette.

A plenáris üléssel az első nap szakmai programja véget is ért, hisz nem volt kevés, amit a résztvevők kaptak–kaphattak, és másnap mindenkire komoly szellemi erőfeszítés várt még. A szekcióülések következtek, az immár megszokott módon, vagyis külön-külön helyeken–termekben folytak az egyes témákról szóló előadások és viták. Ki-ki szabadon eldönthette, mi, illetve kik érdeklik, de azután persze nemigen módosíthatott. Az átjárás az egyes szekciók között – régen sok vitára adott okot – nyilvánvalóan aligha megvalósítható. Annál is kevésbé, mivel óhatatlanul adódnak az egyes szekciók esetében eltolódások, módosulások. Persze azért lehetett szörfözni az egyes szekciók között (nekem úgy tűnt, hogy például Ambrus Zoltán mindenütt jelen volt – ki tudja, hogy csinálta!). A továbbiakban az egyes szekciók tematikáját mutatnánk be igen-igen röviden. Az teljesen elképzelhetetlen, hogy a teljes anyagról bárki is hű összképet nyújthasson. Előljáróban azonban meg kell említenünk, méghozzá nyomatékosan, hogy az egyes témák kijelölése önmagában is újszerű volt, kapcsolódásuk a főtémához pedig a szervesnél is szervesebb. Tudományszakok szerint történt a felosztás. Az első csoport (*Történettudomány, régészet*) a történelem, régészet és a korszerű szolgáltató könyvtár témakörében elhangzott előadásokkal és vitákkal szolgált. *Gazda István* ugyan nem tudott eljönni (tudománytörténeti sétát ígért a hallgatóságnak), ám a jelenlévők nélküle is gazdag anyaghoz juthattak (*Siró Béla: Fenntartói és felhasználói érdekek, integráció, konfliktusok a felsőoktatási könyvtárakban*, *Bíró Mária: A könyvtárak régészeti szakirodalmi ellátottsága és informatikai szolgáltatásai*, *F. Romhányi Beatrix: A könyvtárhasználat oktatása a régészetben*, *Fülöp Éva: Egy agrártörténész kutatásai a közgyűjteményekben* címmel tartott előadást). Mi a messze legérdekesebbnek Fodor Péter expozéját tartottuk, el is hoztuk a 3K számára. (Fodor Péter előadása e számunkban olvasható.) A második csoport (*Irodalomtörténet, nyelvtudomány*) olyan érdekességekkel jeleskedett, mint *Vasy Géza* irodalomtörténész szemléje *A klasszikus irodalom jelene és jövője* címmel vagy *Máthé Dénes* kolozsvári professzor előadása (*Az anyanyelv kisebbségi helyzetben*). Innen *Praznovszky Mihály* nagy sikerű előadását zsákmányoltuk (e számunkban olvasható). A harmadik cso-

port (*Művészetek*), a negyedik (*Helytörténet és helyismeret*) és az ötödik (*Művelődéstörténet, neveléstörténet*) szintén roppant gazdag anyagot kínált a jelenlévőknek. A negyedik csoport előadásai közül *Balogh Ferencné* beszámolóját olvashatják majd olvasóink a 3K októberi számában (A falusi olvasók könyvtárképe); a különösen széles szakmai választékú ötödik csoport anyagának nagyobbik részét pedig a *Könyv és nevelés* fogja prezentálni (iskolatörténetekről, iskolai adattárak kiépítéséről, neveléstörténeti témákról [stb.] esett itt a legtöbb szó). Volt még egy igen érdekes, írásban azonban nehezen vagy sehogy sem bemutatható–rekapitulálható nagyszabású kerekasztal-beszélgetés is ezen a második napon: *Az élő tudomány* címmel, a tudományos gondolkodás útjairól, a tudomány fontosságáról a múltban és a jelenben, a tudomány státuszáról, olyan országosan ismert nevek felvonultatásával, mint a filozófus *Fehér Márta*, a szociológus *Csepeli György* stb. Én úgy éreztem, igen jó, hogy a Vándorgyűlés ennyire színvonalas, ennyire „magasröptű”, ennyire „fajsúlyos” programmal is dicsekedhetett, az országos nevek közül viszont nem egy szólt maximális elismeréssel a könyvtáros résztvevők problémaállításainak élességéről, szakmai érveik, argumentációik erejéről.

A konferencia harmadik napja a szakmai kirándulásoké volt, ahol ugyanúgy és ugyanolyan intenzitással folyt a szakmaizás, mint a szünetekben, baráti találkozók, csoportos városnéző sétákon vagy fagylaltozások, sörözések (stb.) közben.

E röpke beszámoló szerzője természetesen nem vindikálhatja magának a jogot, hogy értékelést, kikerekített összképet nyújtson az egész Vándorgyűlésről. De nincs is erre szükség. Megtette ezt Vajda Erik a Kossuth Rádióknak nyilatkozva. Befejezésül az ő szavait ismertetnénk.

Vajda Erik a Vándorgyűlés fő témájának adta magyarázatát. Úgy gondolom – mondotta az MKE alelnöke –, hogy a hagyományok ápolása, ami a könyvtáraknak mindig is feladata volt, mert hiszen írott kulturális örökséget őriztek, és azt szolgáltatták, tehát a hagyományok ápolása mindig is könyvtári alapfeladat volt. Ám ennek a lehetőségei a technika változásával, a szervezet változásával, a szolgáltatási skála változásával javultak. Az a lehetőség, hogy írott emlékeket digitalizáljunk, lehetővé teszi ezeknek a sokkal szélesebb körű és könnyebb terjesztését. A könyvtáraktól egyáltalán nem idegen sem a klasszikus, sem a modern szolgáltatás. Önmagában a korszerű technika nem konkurens, hanem eszköze a könyvtárnak. Az írott szövegek vagy a képi ábrázolások digitális hordozókon való rögzítése a szélesebb körű terjesztést teszi lehetővé. Nem konkurencia, nem ellenség. A könyvtár funkcióját tekintve információs központ, függetlenül attól, hogy az információ hagyományos-e vagy sem. A Vándorgyűlés székhelye a millennium miatt volt Esztergom, szép volt és jó volt! A Vándorgyűlés témaválasztása szintén beletartozik a millenniumi gondolatkörbe, a Vándorgyűlés tehát a millenniumot ünnepelte, de nem üres ünnepelés volt, hanem megtöltődött szakmai tartalommal. Végül, a riporternak arra a kérdésre válaszolva, hogy a Vándorgyűlés után, annak tapasztalatait figyelembe véve miként fogalmazható meg a könyvtárak legfontosabb feladata, Vajda Erik ezt mondotta: A legnagyobb feladat, ami a szakmára vár, hogy a könyvtárak minél teljesebben, korszerűbben, minél átfogóbban váljanak minden információ szolgáltatójává. Szolgálják ki a művelődési igényeket, szolgálják ki a tudományos információ iránti igényt, és szolgálják ki a tanuláshoz szükséges igényeket minden lehetséges eszközzel, könyvvel, folyóirattal, információs szolgáltatásokkal, internettel és nem utolsósorban a könyvtárosok segítségével. (VK)

Köszöntő

„A műveletlen föld csak gazt terem? / A lélek is csak úgy emelkedik / A józanság tisztább világához, / Ha a tudományok s ismértek / Tárából gazdag zsákmányt gyűjt magának.” – írta már a XIX. század legelején ma méltánytalanul keveset idézett nagy költőnk, Berzsenyi Dániel.

**Elnök Úr!
Főtisztelendő Püspök Úr!
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!**

A millennium évében, az új évezred küszöbén, az Európai Unióhoz történő csatlakozás előestéjén jövőnk szempontjából a legnagyobb kihívás, hogyan alakul Magyarország helye, szerepe, gazdasági és ebből következő politikai súlya a világban. Amikor fellapozzuk a statisztikai évkönyveket vagy amikor egy-egy előadás kapcsán ismertetjük a makrogazdasági mutatókat, jóleső érzéssel büszkélkedünk jelenlegi eredményeinkkel, a gazdaság hat százalékos feletti növekedésével, a hatékonyság tíz-tizenkét százalékos javulásával, a munkanélküliség érezhető csökkenésével vagy éppen a családok létbiztonságának emelkedésével.

Valóban, ezek óriási eredmények, nemzetünk megújuló képességének nagyszerű bizonyítékai, amelyek büszkeségre igen, de elbizakodottságra okot nem adnak.

Ha figyelembe vesszük, hogy a második világháborút megelőzően hazánk gazdasága a világgazdaságnak mintegy 0,8 százaléknyi részét képviselte, s mára ez a részarány, annak ellenére, hogy az ország termelő- és exportkapacitása is bővült, a korábinak mintegy a felére esett vissza. Ez az egy adat már önmagában is szerénységre kell, hogy intsen minket mindannyiszor, amikor az ország fejlődését elemezzük, és különösen akkor, amikor a jövőről beszélünk.

A világgazdaságban gyors ütemű műszaki–technológiai váltás zajlik, s talán már közhelynek is hangzik, hogy azok az országok, amelyek fel tudják ismerni, és valamilyen formában követni is képesek ezt a gyors ütemű változást, váltást, azok sikeressé válhatnak, akik nem, azok végleg lemaradnak.

Ebben a rendkívül felgyorsult küzdelemben kiemelkedő jelentőségűvé vált az ismeretszerzés, a tudás aktív birtoklása, modern kifejezéssel élve az innováció, valamint ehhez kapcsolódóan a humán tőke képzettsége és alkalmazkodóképessége.

Közép-Európa valamennyi országa, így hazánk is az Európai Unióhoz szeretne csatlakozni, ettől várja gazdasági helyzetének javulását.

Az Unió vezetői viszont úgy látják, hogy tagállamaik lemaradóban vannak a világgazdaság más fejlett országaihoz, elsősorban az Egyesült Államokhoz, Japánhoz vagy éppen a kelet-ázsiai kis tigrisek egy-egy országához képest, és emiatt piaci pozíciókat veszíthetnek a világgazdaságban.

Ezért nem meglepő, hogy az Európai Unió rendkívül feszített lépéseket tesz az információk minél szélesebb körű rendezett halmazának, azaz az elérhető könyvtáraknak a megteremtésére, az alkotó tudás kialakítására, a tudásszerzés és tudásfrissítés felgyorsítására.

Mindez óriási kihívást jelent számunkra, mert az uniós csatlakozással egyidejűleg a világ élvonalához is fel kell zárkóznunk, nemcsak a műszaki–technikai fejlődés, hanem az információszerzés, azaz a tudásbővítés folyamatában is. Sokan tamáskodnak, hogy mindez nehezen fog menni.

Nos, én nem így látom!

Bármerre járok az országban vagy határainkon túl a nagyvilágban, sokan teszik fel a kérdést: *mi az oka, hogy Magyarország a tőkeimportban az elmúlt években kiemelkedően jobban szerepelt, mint a környező országok, és lényegesen nagyobb szerepet játszott, mint amilyet a világ gazdaságban elfoglalt helye indokolt volna?*

Meggyőződésem, hogy a hazánkban felhalmozott ismeret és tudásvagyon, a humántőke képzettsége az, ami idevonzotta a tőkét. Felelősen állítható, hogy oktatási rendszerünk a napi nehézségek ellenére még mindig olyan tudás kialakítására képes, amely a versenyben előnyt biztosít számunkra.

Hazánk gazdaságában az elmúlt évtizedben óriási átrendeződés, hatalmas változás zajlott le. Ma a teljes bruttó nemzeti össztermék, a GDP háromnegyedét a magánszféra termeli meg, exportunknak több mint 70 százaléka pedig az Európai Unió igen igényes piacaira irányul. A fejlődés óriási, de az igazi kihívás csak most kezdődik. A teljes értékű felzárkózást ugyanis most, az elkövetkező évtizedben, évtizedekben, az uniós csatlakozást megelőző és követő években kell megtenni. Ehhez pedig *folyamatosan át kell alakítanunk a társadalommal, a gazdálkodással kapcsolatos gondolkodásmódunkat, az ismeretszerzés módját és ehhez kapcsolódóan a tudásszerzés intézményrendszerét is.*

Hiszen tíz–húsz évvel ezelőtt a gazdaságban még az volt a jellemző, hogy a vállalatok zöme saját könyvtárral, ismeret- és adatbázissal rendelkezett, amelyek frissítése úgy-ahogy de megoldott volt. Természetesen ezek a vállalati könyvtárak meghatározóan szakmai ismereteket voltak hivatottak szolgáltatni, de bizonyos szűkített tartalommal általános-intelligenciái, irodalmi ismereteket is továbbítottak.

Sajnos mindez a mögöttünk hagyott években meghatározóan szétzilálódott, ugyanakkor a néhány ezernyi vállalat széthullását, majd újjáalakulását követően vállalkozások sokasága jött létre.

Ma a működő vállalkozások száma meghaladja a hétszázezretet. Ezeknek számban csekély részét képezik a multinacionális társaságok hazai vállalkozásai, a meghatározó rész az egyéni vállalkozók, a kis és közepes kategóriába sorolható vállalkozások.

Látható tehát, hogy ennek a rendkívül elaprózódott struktúrának megfelelő információval való kiszolgálása a korábitól alapvetően eltérő információs intézményrendszert és tevékenységet igényel.

Ahhoz, hogy a gazdaság napi küzdelmeiben a verseny diktálta kiváló eredmények megszülethessenek, szükség van arra, hogy az országban szinte minden szakterületről egy minimális, de kevésnek semmiképpen nem mondható információ folyamatosan és frissítetten rendelkezésre álljon.

Arra van tehát szükség, hogy olyan konvertálható tudás, képesség és készség legyen biztosított, amely e globalizálódó világban a versenykihívásoknak minden-

ben megfelel. Ehhez pedig fel kell értékelniünk az ismeretfrissítést, az önképzést és a posztgraduális képzést. Ez pedig ismeretek tárháza, új típusú könyvtárak és nemzeti hagyományaink megőrzése nélkül nem lehetséges.

Miért hangsúlyozom mindezt?

Mert napjainkban, az információs robbanás korszakában az egyik legnagyobb kihívás a könyvtárosokra hárul.

Az információáramlás felgyorsulásának idején ugyanis nem elég csak az információs világhálóra rácsatlakozni, azon barangolva levenni, ami fontos. Ha nyelők akarunk lenni, saját könyvtáraink anyagát is mindenki számára hozzáférhetővé, a tudás megszerzése szempontjából naprakésszé kell tenni.

Ez pedig rengeteg munkát igényel a digitalizálástól a rendszerszervezésen át, az ún. információk begyűjtésétől és feldolgozásától kezdve egészen az „olvasók” kiszolgálásáig, ami csakis nemzeti fejlesztési stratégia keretében, kormányzati szerepvállalással vihető sikeresen véghez.

Bízom benne, hogy ez a mostani vándorgyűlés és konferencia mindezt jól elősegíti.

Az indító Berzsényi-idézet azt is üzeni a mának, hogy ilyen történelmi sorsforduló idején, mint amilyenben most részünk van, elsősorban *azzal kell foglalkoznunk, hogy valamennyien a saját munkaterületünkön éljünk lehetőségeinkkel.*

Azt kell biztosítanunk, hogy az új tudás, az új ismeret megszerzéséhez és megteremtéséhez legyen elegendő, a kor igényeinek megfelelő színvonalú könyvtár az ismeretek rendezésében járatos, azok elérését mindenki számára lehetővé tevő könyvtárossal, és az ismeretet megszerezni kívánó művelt olvasóval. Ha mindez így történik, akkor egészen biztosan sikeres lesz Magyarország jövője.

Köszönöm, hogy meghallgattak.

Latorcai János

A hagyomány megőrzésének egy lehetősége: a bibliothecarius doctus

Hagyományörzés és modern szolgáltatás: látszólagos ellentmondás és valós feszültségek. Pedig a könyvtáros szerepe a történelem folyamán valójában semmit sem változott. A legfontosabb feladata mindig az volt, hogy a saját korát megelőző időszak írott kulturális örökségének emlékeit összegyűjtse, nyilvántartsa és őrizze meg a jövő generációk számára. A tevékenysége eredményeként létrejött gyűjtemények anyagát annak megismerése, formai és tartalmi feltárása után a könyvtár típusától függően az érdeklődő olvasó rendelkezésére kellett bocsátania, mai kifejezéssel könyvtári szolgáltatást kellett végeznie. Munkáját mindig a könyves szakma valamennyi résztvevőjével, illetve a könyvek szellemi előállítóival együttesen végezte.

Gondolatban visszamehetünk azokba az időkbe, amikor a szerzői autográf kézirat ismeretlen volt, vagyis a ma is haszonnal olvasott művek írásbeli rögzítése diktálással történt, és a másoló személy alkalmasint rabszolgaként a szerző magán-